

Filipino

Unang Markahan – Modyul 5:

Pag-unawa sa Binasa

**Filipino – Ikawalong Baitang
Alternative Delivery Mode
Unang Markahan – Modyul 5: Pag-unawa sa Binasa
Unang Edisyon, 2020**

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa aklat na ito ay nagtagtaglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuhang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa aklat na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga oriinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat	: Felma R. Alanzado at Mildred I. Alejandrino
Editor	: Dores P. Claro, Maria Consuelo C. Jamera, Elena Duka-Tatel
Tagasuri	: Jessie C. Torreon, Jocelyn P. Abellano, Noviemar T. Maur, Fe M. Clerigo, Donna May D. Pinguit, Christy Joyce E. Anino Japheth K. Salar
Tagaguhit	: Sarreyl Felijude C. Balanghig
Tagalapat	: Felma R. Alanzado at Mildred I. Alejandrino
Tagapamahala:	Francis Cesar B. Bringas, Isidro M. Biol Jr., Maripaz F. Magno, Josephine Chonie M. Obsenares, Gilda G. Berte, Antonieta O. Narra, Feldrid P. Suan, Jessie C. Torreon, Dores P. Claro at Victoria B. Pabia

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education - Rehiyon ng Caraga

Office Address: Learning Resource Management Section (LRMS)
Teacher Development Center,
J. Rosales Avenue, Butuan City, Philippines 8600
Telefax: (085)342-8207 / (085)342-5969
E-mail Address: caraga@deped.gov.ph

8

Filipino

Unang Markahan – Modyul 5:

Pag-unawa sa Binasa

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito aingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Natutuwa ako dahil marami ka nang natutuhan sa nakaraang aralin.

Sa modyul na ito, alam kong masisiyahan ka habang natututo sa pamamagitan ng iba't ibang gawaing inihanda ko para sa 'yo.

Sa pagkakataong ito, tungkol naman sa pag-unawa sa binasa ang madadagdag sa iyong mga kaalaman

Tiyak kong ikatutuwa mo ang mga inihanda kong gawain sa iyo. Natututo ka na, nasisiyahan ka pa.

Bukod doon ay mas mapahahalagahan mo pa ang kulturang Pilipino at mamahalin nang mas higit pa ang iyong pagka-Pilipino.

Kaya nga pagkatapos ng paglalakbay na ito inaasahan ko na magagawa mo ang sumusunod:

1. Nakikinig nang may pag-unawa upang:
 - mailahad ang layunin ng napakinggan
 - maipaliwanag ang pagkakaugnay-ugnay ng mga pangyayari.
2. Napapaunlad ang kakayahang umunawa sa binasa sa pamamagitan ng:
 - paghihinua batay sa mga ideya o pangyayari sa akda
 - dating kaalaman kaugnay sa binasa.

Subukin

Madali lang ang bahaging ito mahal kong mag-aaral. Susubukan lang dito kung ano ang alam mo na tungkol sa ating pagkukuwentuhan ngayong araw.

Sundin mo lang ang panuto sa ibaba.

Panuto: Bigyan mo ng tamang paghihinuha ang mga pangyayaring naganap sa dalawang Epiko (Epiko ng Nalandangan at Si Tuwaang at ang Dalaga ng Buhong na Langit).

Isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

Sa nakalaang linya ay magbigay ng iba pang hinuha liban sa mga nakatala batay sa iyong dating kaalaman o karanasang may kaugnayan sa mga ideya o pangyayari sa bawat bilang.

1. Hindi pumayag si Bai sa gagawing paglalakbay ni Tuwaang. Mahihinuha mong si Bai bilang kapatid ay _____.
 - A. Walang tiwala sa kanyang kapatid.
 - B. Nais niyang samahan ang kanyang kapatid.
 - C. Nag-aalala sa maaaring mangyari sa kanyang kapatid.
 - D. Hindi maganda ang pakikitungo at relasyon sa kanyang kapatid.

Iba pang hinuhang may kaugnayan sa aking dating kaalaman o karanasan.

2. Ang Dalaga ng Buhong na Langit ay tumakas at nagtago mula sa Binata ng Pangumanon, isang higante na may palamuti sa ulo na abot ang mga ulap. Bilang isang dalaga, mahihinuha mong _____.
 - A. May galit ang Dalaga ng Buhong na langit sa Binata ng Pangumanon.
 - B. Natatakot ang Dalaga ng Buhong na Langit sa Binata ng Pangumanon.
 - C. May ibang nangingibig sa Dalaga ng Buhong na Langit at natatakot siya rito.
 - D. Nais paglaruan ng Dalaga ng Buhong na Langit ang damdamin ng Binata ng Pangumanon.

Iba pang hinuhang may kaugnayan sa aking dating kaalaman o karanasan

3. Nais pakasalan ng Binata ng Pangumanon ang Dalaga ng Buhong na Langit ngunit tinanggihan ng dalaga ang alok nito kaya siya ay nagalit at sinunog ang bayan ng dalaga. Batay sa pangyayaring ito, bilang isang binata, mahihinuha mong _____.

- A. Kailangang pilitin ang babaeng gusto mong pakasalan.
- B. Kailangang huwag tanggihan ng dalaga ang alok na kasal ng binata.
- C. Kailangang may pagmamahal sa iyo ang babaeng gusto mong pakasalan.
- D. Kailangang ang mataas na pasensya para huwag tanggihan ng pakakasalan.

Iba pang hinuhang may kaugnayan sa aking dating kaalaman o karanasan

4. Marami ang dumating sa kasal ng binata ng Sakadna kaya nakiusap ito na linisin ang mga kalat sa kasal (o mga hindi imbitado). Bilang kakilala ng ikakasal, kailangang _____.

- A. Dumalo sa kasal kahit na hindi imbitado.
- B. Dumalo sa kasal upang malibre sa kainan.
- C. Dumalo sa kasal kahit ikaw ay napadaan lamang.
- D. Dumalo lamang sa kasal kapag ikaw ay imbitado.

Iba pang hinuhang may kaugnayan sa aking dating kaalaman o karanasan

5. Tinulungan ni Tuwaang ang Binata ng Sakadna na mabayaran ang dalawang bagay na kulang sa savakan sa pamamgitan ng paglikha ng sinaunang gong at gintong gitara at bansi. Sa panahon ngayon, kapag ikaw ay magpapakasal _____

- A. Maghanda nang sapat upang mabayaran ang lahat ng bayarin.
- B. Magdala ng kaibigang tutulong sa iyo kapag kulang ang pambayad.
- C. Magpatulong sa magulang sa mga paghahanda at iba pang bayarin.
- D. Maghanap ng mapag-uutangan upang maging magarbo ang kasalan.

Iba pang hinuhang may kaugnayan sa aking dating kaalaman o karanasan

Modyul 5

Pag-unawa sa Binasa

Ang panitikan ay naghahatid ng mga pangyayaring naganap sa ating lahi, mga kultura at tradisyong pinaniniwalaan na naging gabay sa pakikipagsapalaran sa araw-araw na buhay. Kaya sa araling ito, maglakbay sa ating nakaraan sa pamamagitan ng ating mayamang epiko.

Balikan

Balikan mo muna ang tungkol sa karunungan-bayan.

Natatandaan mo pa ba ang mga ito?

Oo naman! Ikaw pa? Kaya mo 'to.

Panuto: Piliin mula sa kahon ang karunungan-bayan batay sa sumusunod na mga pahayag. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

kasabihan
sawikain
bugtong

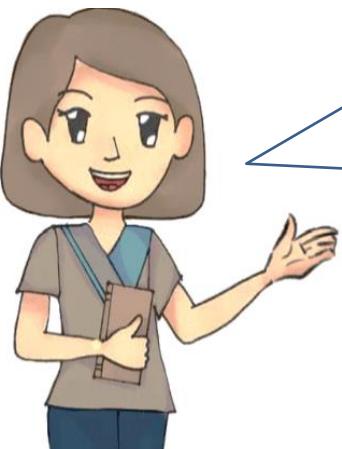
salawikain at kasabihan
salawikain at bugtong

1. *Higit na nangangailangan ng paglalarawan ang _____ upang mahulaan ang sagot kaysa sa sawikain.*
2. *Kapwa nabubuo ang pagsulat ng _____ batay sa pang-araw-araw na pamumuhay na naghahatid ng aral sa buhay.*
3. *Di-gaanong mahirap sumulat ng sariling _____ kaysa sariling salawikain dahil ito ay tahasan at payak di-tulad ng salawikain na nangangailangan ng matalinghagang salita.*

4. Parehong nagtaglay ng sukat at tugma ang _____.
5. Di-hamak na hindi nakasasakit ng damdamin ang _____ kaysa sa mga salitang bulgar.

Tuklasin

Kumusta? O, 'di ba? naalala mo pa ang tungkol sa mga karunungan-bayan?

Ngayon naman, babasahin mo ang buod ng isang kilalang epiko. Kaunting tiyaga lang at lubos mong mauunawan ito sa tulong ng mga tanong na inihanda para sa 'yo

Panuto: Basahin ang buod ng Epiko sa ibaba. Sagutin ang kasunod na mga tanong.

Ang Epiko ni Biag ni Lam-ang

Noong unang panahon, may mag-asawang nagngangalang Juan at Namongan. Ang mag-asawa ay nakatira sa baryo ng Nalbuan. Noong magbuntis si Namongan ay umalis ang asawang si Juan upang parusahan ang isang grupo ng Igorot.

Habang wala si Juan ay isinilang ni Namongan ang kanilang anak na lalaki. Lubos na kahanga-hanga ang sanggol sapagkat pagkapanganak pa lamang ay marunong na itong magsalita. Ang pangalang "Lam-ang" ay siya mismo ang pumili. Maging ang mga ninong at ninang ay siya ring nagtalaga.

Isang araw, nagtanong si Lam-ang kung nasaan ang kaniyang ama.

"Nasa bundok ito upang parusahan ang mga Igorot," sabi naman ng ina. Nalungkot si Lam-ang sapagkat matagal na niyang hindi nakikita ang ama buhat nang siya ay isilang. Isang araw ay nanaginip si Lam-ang na ang kanyang ama ay pinatay ng mga Igorot. Sa galit nito ay nagpunta siya sa kabundukan at pinatay lahat ng Igorot doon.

Ang batang si Lam-ang ay siyam na taong gulang pa lamang noon. Sa kanyang pag-uwi sa kanilang lugar sa Nalbuhan ay napadaan si Lam-ang sa ilog ng Amburayan. Doon ay pinaliguan siya ng mga kaibigang babae. Ang mga dumi at dugo sa katawan ni Lam-ang ay naging tila lason na pumatay sa mga isdang nasa ilog.

Nang nasa wastong gulang na si Lam-ang ay nakilala niya si Ines Kannoyan. Siya ay umibig dito. Nagpasyang manligaw si Lam-ang sa magandang si Ines. Dala ang kanyang tandang at paboritong aso.

Lubos na nainis si Lam-ang nang makitang maraming nakapalibot na manliligaw sa bahay ni Ines kaya't inutusan niya ang kanyang tandang na tumilaok. Sa pagtilaok ng manok ay agad na nasira ang bahay ni Ines at namatay ang lahat ng manliligaw.

Agad namang inutusan ni Lam-ang na kumahol ang aso at tumahol nga ito. Sa tahol naman ng kanyang aso ay tila himalang bumalik sa dati ang gumuhong bahay ni Ines. Lumabas si Ines at ang magulang nito upang harapin si Lam-ang. Hiningi ni Lam-ang ang kamay ni Ines upang pakasalan. Hindi naman tumangi ang mga magulang ni Ines sa isang kondisyon.

Tapatan lamang ang kanilang kayamanan. Hindi naman ito naging hadlang kay Lam-ang. Umuwi si Lam-ang at bumalik na may dalang bangka na puno ng ginto. At kalauna'y ikinasal din sila ni Ines. Lumipas ang maraming taon ay dumating ang pagkakataon upang manghuli si Lam-ang ng isdang "Rarang". Isang obligasyon sa mga lalaking may asawa ang humuli nito.

Ngunit may pangitain na si Lam-ang na mapapatay siya ng isdang "Berkahan". Ito ay isang isda na kalahi ng mga pating. Sa kabilang nito ay di pa rin nagbago ang isip ni Lam-ang na hulihin ang isdang Rarang. Ngunit nangyari nga ang pangitain ni Lam-ang at siya ay napatay ng Berkahan. Lubhang nagtangis si Ines at agad na umupa ng mga maninisid upang makuha ang mga buto ni Lam-ang. Agad namang nakuha ang mga buto ni Lam-ang. Kasama ni Ines ang tandang at aso ni Lam-ang, kanilang dinasalan gab-i-gabi ang mga buto ng asawa.

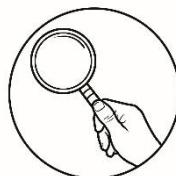
Hanggang sa isang araw, si Lam-ang ay muling nabuhay. Mula noon ay namuhay sila nang masaya

Isulat mo sa sagutang papel ang iyong mga sagot.

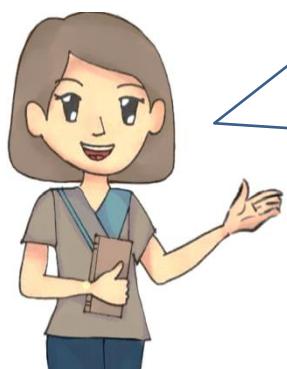
1. Ano ang kakaibang katangiang taglay ni Lam-ang nang siya ay isilang.

2. Ilahad ang pakikipagsapalaran ni Lam-ang upang hanapin ang kanyang ama.

3. Magbigay ng katangian ni Lam-ang na iyong naibigan bilang isang pinuno, mandirigma at mangingibig. Ipaliwanag.

Suriin

Salamat at nalaman mo ang tungkol sa epikong Biag ni Lam-ang. Nakakatuwa di ba?

Sino-sino pa ang maituturing mong bayani sa ating kasalukuyang panahon? Alam mo ba na may itinuturing na mga bayani ang ating mga ninuno?

Halina't tuklasin ang mga bayaning ito sa pamamagitan ng pag-aaral ng epiko.

Basahin mo muna ang kasunod na mga pagpapaliwanag.

PAG-UNAWA SA BINASA

Ang pag-unawa sa akda ay prosesong pangkaisipan sa anumang babasahing mga teksto na maaaring maiuugnay sa sariling karanasan ang mga impormasyong nilalaman nito upang mabigyang kahulugan. Tuklasin natin ang dalawang kasanayan sa pag-unawa sa pagbasa na makatutulong sa iyong pagbabasa.

Pagkilala ng Layunin

Ayon sa diksiyunaryo ang layunin ay tumutukoy sa tunguhin, pakay o hangarin.

Sa pagbabasa ng akda isa sa mga kasanayan sa pagbasa ay ang pagkilala sa layunin ng tekstong binasa. Maaaring ang nais iparating ng manunulat ay magbigay impormasyon, mang-aliw o manghikayat.

Halimbawa: *Naglalarawan ba ito o kaya ay nagkukuwento lang ng isang tiyak na karanasan o sitwasyon?*

Paghinihuha

Ayon sa diksiyunaryo, ang hinuha ay ang nabubuo sa isip ng sinuman tungkol sa anumang bagay, batay sa sariling kuro-kuro at palagay.

Nakapagbibigay ang mambabasa ng hinuha kapag nailalarawan niya ang pangyayari sa nabasa nang may reaksiyon na parang nasaksihan niya ang tunay na mga pangyayari.

Halimbawa ng usapang ginamit sa teksto:

Nagtanong si Lam-ang sa kanyang ina kung nasaan ang kanyang ama dahil matagal nang hindi nakauwi mula nang siya'y isinilang.

Sa pangungusap na ito, maari kang makabuo ng ilang hinuha.

- a. May masamang nangyari sa kanyang ama.
- b. Namatay ang kanyang ama.
- c. Nagkaroon ng ibang pamilya sa bundok.
- d. Nagkaamnesya ang kanyang ama nang nakikipaglaban.
- e. Natakor bumalik dahil sa kakaibang taglay ni Lam-ang.

. Basahin mo ang isa pang halimbawa upang higit mo itong maunawaan.

Isa pang halimbawa:

Ang mga dumi at dugo sa katawan ni Lam-ang ay naging tila lason na pumatay sa mga isdang nasa ilog.

Mga hinuha:

- a. Wala ng isda sa dagat.
- b. Magugutom ang buong bayan.
- c. Mawawalan ng hanapbuhay ang mga manggingisda.
- d. Hindi lamang isda ang namamatay pati na ang yamang-dagat.
- e. Nakainom ng lason si Lam-ang.

Maaaring ang panghihinuha ay mabisa sa pagsusuri ng mga pangyayaring nagaganap sa mga Epiko. Dito, mahabang isinasalaysay ang pakikipagsapalaran o mga ginawa ng isa o higit pang bayani o maalamat na mga nilalang.

Mas madali ring maunawaan ang mga pangyayari lalo na't kung ito'y naiuuugnay sa dati ng kaalaman at karanasan sa buhay. Sa panghihinuha, nakikinita rin ang maaaring mangyari sa buhay ng tao.

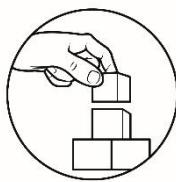
Pagkatapos mong malaman ang wastong panghihinuha, subukin mong sagutan ang mga kasunod na gawain.

Salamat sa matiyaga mong pagbabasa. Alam kong marami kang natutuhan sa mga nabasa mo sa itaas. At upang higit pang mapayaman ang iyong kaalaman, narito ang isa pang buod ng epiko na Halaw mula sa The Epics ni Damiana Eugenio.

Basahin at unawain mong mabuti ang mga pangyayari sa epikong ito. Tiyak na magugustuhan mo ito.

Tara!

Pagyamanin

Ang Epiko ng Nalandangan: Ang Paghahanap ni Matabagka sa Diyos ng Hangin

Pinilit ni Matabagka ang kaniyang kapatid na si Agyu na sabihin sa kanya ang babalang ibinahagi ng tumanod (gabay na kaluluwa). Napansin kasi ni Matabagka na hindi mapakali ang kaniyang kapatid noong nakaraang mga araw dahil sa babalang ito.

Ikinuwento ni Agyu na sinabi sa kanya ng tumanod na naghahandang lusubin ni Imbununga ang Nalandangan, ang kaharian ni Agyu. Kapag nangyari ito, mawawasak ang Nalandangan at mamamatay ang lahat ng nakatira rito, dahil si Imbununga ang may hawak ng makapangyarihang taklubu, na kayang lumikha ng napakalakas na mga ipuipo, at ang baklaw, kung saan nakatira ang pinakamarahas na mga bagyo.

Nang marinig ito, tumawa lang si Matabagka, at sinabi sa kapatid na wala siyang dapat ipag-alala. Iniwan ni Matabagka si Agyu, pumunta sa kaniyang silid, at naghanda upang umalis.

Kinuha niya ang kaniyang *libon* - ang sisidlan ng mga nganga at kung anoano pa. Sumakay siya sa kaniyang *sulinday*, isang malaking salakot na nakalilipad. Tahimik na tahimik siyang lumipad palayo ng Nalandangan. Nang malaman ni Agyu ang pag-alis na ito ng kaniyang kapatid, nag-utos siya sa kaniyang mga kawal na hanapin ito. Nagpadala siya ng mga sundalo upang harangin si Matabagka at ibalik siya sa Nalandangan. Malayo ang nilipad ni Matabagka, ngunit narating niya ang bahay ni Imbununga. Bumaba siya sa gitna ng silid kung saan nakaupo si Imbununga, na nagulat sa biglang paglitaw ng isang napakagandang dalaga sa kaniyang harapan. Para kay Imbununga, parang isang sinag ng araw ang pagdating ni Matabagka.

Nagkunwari si Matabagka na naligaw lamang papuntang Nalandangan. Nagtanong kung paano makapunta rito, sa pag-iisip na sasabihin ni Imbununga ang ilan sa mga plano niya sa paglusob sa Nalandangan. Hindi nagtagumpay ang plano ni Matabagka. Sinabi ni Imbununga na hindi siya magbibigay ng kahit anong impormasyon hangga't hindi siya pinakakasalan ni Matabagka. Hindi rin makaaalis si Matabagka dahil pinipigil ni Imbununga ang paglipad ng sulinday gamit ang kaniyang kapangyarihan ng hangin. Napilitan si Matabagka na pakasalan si Imbununga. Samantala, hindi rin nagtagumpay ang paghahanap ng mga tauhan ni Agyu kay Matabagka. Naging mabuting asawa si Matabagka. Ngunit hindi niya nalilimutan ang kaniyang misyon. Nang makita niya kung saan itinatago ni Imbununga ang taklubu at baklaw, nag-isip siya agad ng isang plano.

Binigyan ni Matabagka ng isang nganga na may halong pampatulog si Imbununga. Nang bumagsak ang diyos at nakatulog dahil sa nganga, agad na kinuha ni Matabagka ang taklubu at baklaw, at tumakas sakay ng kaniyang sulinday.

Nang magising si Imbununga, napansin niya agad na nawawala si Matabagka. Napansin niya rin na nawawala ang kaniyang taklubu at baklaw. Inutusan niya ang kaniyang mga tauhan na habulin ang tumakas na si Matabagka. Gamit ang kaniyang kapangyarihan ng hangin, pinigil ni Imbununga ang paglipad ng sulinday. Bumagsak ito sa dalampasigan, sakay si Matabagka.

Nahabol ng mga sundalo ni Imbununga si Matabagka. Subalit napakahusay makipaglaban ni Matabagka na napatay niya ang marami sa mga sundalo. Nahihirapan ang mga sundalong makipaglaban sa kanya, lalo na dahil iniutos ni Imbununga sa kanilang huwag siyang sugatan. Tumagal ang labanan nang maraming araw.

Nakarating ang ingay ng labanan sa mga sundalo ni Agyu, na napadaan sa dalampasigan. Sumugod ang mga sundalo at tinulungan nilang makatakas si Matabagka. Dumiretso siya sa Nalandangan.

Natuwa si Agyu na makita si Matabagka. Sa pagkapagod, ni hindi makaakyat ang babaeng kapatid sa hagdan paakyat ng kanilang bayay. Agad siyang inalagaan ng mga manggagamot, at binigyan ng nganga na may kakayahang magbalik ng lakas ng sinumang ngumuya nito. Ikinuwento ni Matabagka kay Agyu ang lahat ng nangyari, lalong-lalo na ang pag-aalala sa kanya ni Imbununga at ang utos ng diyos sa kaniyang mga sundalong huwag siyang sasaktan.

Naisip ni Agyu na tapusin na ang laban, at makipag-usap kay Imbununga. Nagpunta siya sa dalampasigan, at hinarap niya nang mapayapa ang diyos ng hangin. Pumayag si Imbununga na wakasan na ang digmaan kung malalaman lang niya ang nagnakaw ng kaniyang taklubu at baklaw. Ikinuwento ni Agyu ang lahat, mula sa babalang natanggap niya hanggang sa ginawang pagnanakaw ni Matabagka.

Ngumiti nang malaki si Imbununga, at nagpahayag ng paghanga sa katapangan ni Matabagka. Subalit napawi ang ngiting ito nang makita niya ang napakaraming namatay dahil sa digmaan. Sinabi ni Agyu na kayang ibalik ni Matabagka ang lahat ng pumanaw. Dahil dito, ipinatawag ang bayaning babae, at iniutos na bitbitin din ang taklubu at baklaw.

Nang makarating sa dalampasigan, ibinalik ni Matabagka ang taklubu at baklaw sa diyos ng hangin. Iwinasiwas ni Imbununga ang taklubu, at umihip ang isang napakalakas na ipu-ipo sa mga naglalabang sundalo. Nanghina ang mga sundalo dahil sa malakas na hangin, kung kaya't natigil silang lahat sa pakikidigma.

Nang matapos ang digmaan, isa-isang nilapitan ni Matabagka ang katawan ng mga pumanaw. Sinubuan niya ng isang ngangang nakapagbibigay ng buhay ang bawat isa sa mga patay. Nawala ang mga sugat ng mga ito; at ilang saglit pa, muli

Pumunta ang lahat ng mga sundalo—kay Agyu at kay Imbununga—sa Nalandangan. Nagdaos sila ng pista upang ipagdiwang ang pagsasanib ng puwersa ng bayani ng Bukidnon at ng diyos ng hangin ... na hindi magiging posible kung hindi dahil sa katapangan ng babaeng bayaning si Matabagka

Sagutin mo ang sumusunod na mga tanong batay sa iyong binasa. Piliin ang titik ng iyong sagot.

Gawain A.

1. Ano ang naging damdamin ni Imbununga kay Matabagka nang magtapat si Agyu tungkol sa ginawa nito?
 - A. Nagalit ito sa pagtataksil ni Matabagka.
 - B. Napahanga ito sa katapangan ni Matabagka.
 - C. Iwinasiwas nito ang taklubo at baklaw kay Matabagka.
 - D. Natuwa at napalundag sa kasiyahan dahil sa ipinakitang katapangan.
2. Ano ang isa sa mga kulturang ipinapakita sa epikong nabasa?
 - A. Ang nganga ay nakakapagpapatulog ng tao.
 - B. Ang nganga ay gamot na nakapagpapagaling.
 - C. Ang nganga ay nakabubuhay ng mga namatay.
 - D. Ang nganga ay nakakakilabot at nakakatakot sa tao.
3. Paano masasalamin ni Matabagka ang kababaihan sa kaniyang ipinakita?
 - A. Ang mga babae ay nasa bahay lamang.
 - B. Ang mga babae ay may kagandahan lamang.
 - C. Ang mga babae ay may karapatang mapakinggan at makipaglaban.
 - D. Ang mga babae ay may karapatang manatili sa bahay at may kagandahan lamang.
4. May naging epekto kaya ang pagiging babae ni Matabagka sa kaniyang mga ikinilos?
 - A. Mayroon, dahil bilang babae ay napaniwala niya ang diyos ng Hangin.
 - B. Mayroon, dahil bilang babae ay ginamit niya ang kaniyang kagandahan.
 - C. Mayroon, dahil bilang babae naipakita niya ang pagiging matatag sa kabilang pagsubok.
 - D. Walang epekto, dahil bilang babae naipakita niya ang pagiging matatag sa kabilang pagsubok.
5. Ano ang layunin ng epikong nabasa?
 - A. Maipakita ang kakayahan ng kababaihan.
 - B. Maipakita ang kapangyarihan ng mga lalaki.
 - C. Maipakita ang pagpapakasal ng babae sa lalaki.
 - D. Maipakita ang kakayahan at kapangyarihan ng mga babae sa lalaki.

Gawain B

B. Mula sa epiko, pumili ng dalawang pangyayari at bigyan ng tamang paghihinuha na may kaugnayan sa dating kaalaman o karanasan sa buhay.

Pangyayari 1:

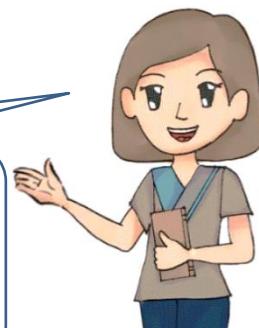
Paghihinuha:

Pangyayari 2:

Paghihinuha:

Isaisip

Magaling! Natitiyak kong nalinang ang kasanayan mo sa pag-unawa sa mga pangyayari batay sa binasa mong epiko.

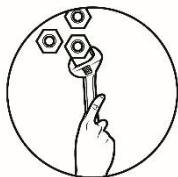
Halika, dugtungan mo ang sumusunod na mga pahayag.

1. Natutuhan ko na....

2. Mahalaga ang aking natutuhan dahil...

3. Gagamitin ko ang aking natutuhan para sa...

4. Pauunlarin ko ang aking natutuhan sa pamamagitan ng...

Isagawa

Opinyon Mo, Ipahayag Mo

Ang aking pagbati sa 'yo at naisagawa mo nang matagumpay ang mga naunang gawain... At alam kong kayang-kaya mo pa ang mga kasunod

Panuto: Makinig ka sa radyo o manood sa telebisyon ng isang balita. Itala mo ang mahahalagang detalye sa balitang narinig. Pagkatapos, pumili ka ng isang detalye at ipaliwanag ito sa paraang patalata. Tukuyin mo rin kung ano ang layunin ng nabuo mong talata at subuking bumuo ng hinuha batay sa inilahad na pangyayari.

Gawin mong gabay ang sumusunod:

Detalye ng balita:

Patalatang pagpapaliwanag sa detalye ng balita:

Layunin ng nabuong talata:

Hinuhang mabubuo batay sa mga pangyayari sa balita:

Tayahin

Nakita ko ang iyong pagsusumikap at napagtugumpayan mo ito kaibigan.

Malapit na malapit mo nang matamo ang lubos na tagumpay sa ating minimithi ngayong araw.

Panuto: Mula sa Kuwentong **Ang Kalupi** ni Benjamen Pascual, suriin mo ang piling mga pangyayari. Kilalanin ang layunin nito at magbigay ng paghihinuha sa bawat pangyayari na may kaugnayan sa dati mong kaalaman at karanasan.

Pangyayari 1: Mataas na ang araw nang lumabas si Aling Marta sa bakuran ng kanilang maliit na barung-barong. Maaliwalas ang kanyang mukha: sa kanyang lubog na mga mata na bahagyang pinapagdilim ng kanyang malalagong kilay ay nakikintal ang kagandahan ng kaaya-ayang umaga. At sa kanyang manipis at maputlang labi, bahagyang pasok sa pagkakalat, ay naglalaro ang isang ngiti ng kasiyahan.

Layunin ng talata: _____

Hinuhang mabubuo: _____

Pangyayari 2: Nang dumating siya sa gitnang pasilyo at umakmang hahakbang na papasok, ay siyang paglabas na humahangos ng isang batang lalaki, at ang kanilang pagbabangga ay muntik na niyang ikabuwal. Ang siko ng bata ay tumama sa kanyang dibdib. “Ano ka ba?” ang bulyaw ni Aling Marta. “Kaysikip na ng daraanan ay patakbo ka pa kung lumabas!”

Layunin ng talata: _____

Hinuhang mabubuo: _____

Pangyayari 3: Natawa si Aling Marta at pagkaraan ay dumukot sa bulsa ng kanyang bestida upang magbayad. Saglit na nangulimlim ang kanyang mukha at ang ngiti sa maninipis niyang labi ay nawala. Wala ang kanyang kalupi! Napansin ng kaharap ang kanyang anyo.

Layunin ng talata: _____

Hinuhang mabubuo: _____

Pangyayari 4: Hindi niya gustong tumakbo. Halos mabali ang kanyang siko at ang nais lamang niya ay makaalpas sa matitigas na bisig ni Aling Marta ngunit ngayon, nang siya ay bitiwan ng nasaktang si Aling Marta at makalayong papaurong, ay naalaala niya ang kalayuan, kay Aling Marta at sa dumakip na pulis. Siya ay humahanap ng malulusutan at nang makakita ay walang lingon-lingon na tumakbo, patungo sa ibayo nang maluwag na daan. Bahaga na niyang narinig ang mahayahap na salitang nagbubuhat sa humahabol na si Aling Marta, at ang sigaw ng pulis at ang sumunod na tilian ng mga babae. Bahaga ng umabot sa kanyang pandinig ang malakas na busina ng ilang humahagibis na sasakyen.

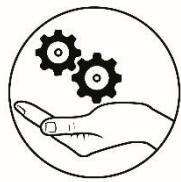
Layunin ng talata: _____

Hinuhang mabubuo: _____

Pangyayari 5: “Patay na ang dumukot ng kuwarta ninyo,” matabang na sabi ng pulis sa kanya. Nakatayo ito sa kanyang tabi at hawak naman ang kuwaderno at lapis. “Siguro'y matutuwa na kayo niyan.”

Layunin ng talata: _____

Hinuhang mabubuo: _____

Karagdagang Gawain

*Napakahusay mo mahal kong kaibigan!
Ang aking pagbat. Natapos mo ang mga
gawaing tiyak kong makatutulong sa 'yo sa
pag-unawa ng anumang akdang babasahin.*

Isang gawain na lamang ito kaibigan.

*Magbasa ka ng isang paborito mong epiko.
At pagkatapos ay itala mo sa iyong
kuwaderno ang isang mahalagang
pangyayari na iyong nagustuhan.*

Gawing gabay ang sumusunod:

Pamagat ng Epiko

Mahalagang Pangyayari:

Ang aking hinuha batay sa ideya o pangyayari

*Binabati kita dahil masigasig mong natapos ang araling ito. Batid kong nakapapagod ngunit napakagandang pagkakataon namang madagdagan ang iyong kaalaman sa Pagsulat ng Talata. Ihanda mo ang iyong sarili sa kasunod na modyul – **Modyul 6: Iba’t ibang Teknik sa Pagpapalawak ng Paksa***

Mga Sanggunian

Mga Aklat:

Willita A. Enrijo, Asuncion B. Bola, et.al. Panitikang Pilipino-Ikawalong Baitang. Book Media Press, Inc. and Printwell, Inc. Unang Edisyon, 2013.

Funk, Alfred Miller, Macnally John Rand, et.al. The New Filipino Filipino with English Dictionary Second Edition 2007, Golden Books International Trading Inc. and ISP Educational Promotion Group Inc.

Internet/ mga URL:

- https://www.kapitbisig.com/philippines/tagalog-version-of-epics-mga-epiko-lam-ang-epikong-ilokano_600.html/page/0/1
- <https://pinoycollection.com/epiko-ng-pilipinas/>

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph* blr.lrpd@deped.gov.ph